

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta ta' l-20 ta' Ottubru, 2009

Citazzjoni Numru. 235/2007

Maria Carmela *sive* Mary **DEĆELIS**

VS

Christina **GALEA**

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Maħluf imressaq fit-2 ta' Marzu, 2007, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, l-attriċi talbet li din il-Qorti (a) ssib li l-imħarrka waħedha kienet taħti għall-ġrieħi li ġarrbet fis-26 ta' April, 2004, għall-ħabta tat-tlieta u kwart ta' wara nofsinhar meta, waqt li l-istess attriċi kienet qiegħda taqşam Triq l-Imdina, f'Hal Qormi, l-imħarrka

Kopja Informali ta' Sentenza

tajritha waqt li kienet qiegħda ssuq il-karozza tal-għamla *Toyota Starlet* reġistrata CRS253; (b) tillikwida d-danni li hija ġarrbet bi ħtija tal-imħarrka; u (ċ) tordna lill-imħarrka tħallasha d-danni hekk likwidati. Talbet ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tas-7 ta' Marzu, 2007, li bih ordnat in-notifika lill-imħarrka u tat direttivi lill-attriċi dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tagħha;

Rat it-Twegiba Maħlufa mressqa mill-imħarrka fl-4 ta' Lulju, 2007, li biha hija stqarret il-ħtija tagħha dwar l-incident, iżda riedet li żżomm bla ħsara l-pożizzjoni tagħha dwar il-pretensjonijiet tad-danni min-naħa tal-attriċi;

Rat id-degriet tagħha tal-31 ta' Awissu, 2007, li bih u fid-dawl tal-ammissjoni tal-imħarrka dwar il-kap tar-responsabbilta' għall-incident, qiegħdet il-kawża għas-smiġ għall-15 ta' Novembru, 2007;

Rat in-Nota mressqa mill-imħarrka fl-20 ta' Novembru, 2007¹, li biha wriet x'kien l-ammont xieraq ta' kumpens għal telf ġejjieni (*lucrum cessans*)² li hija qieset li kien jistħoqqilha l-attriċi u liema ammont kienet lesta li tħallasha;

Rat il-verbali tas-smiġ bejn l-4 ta' Diċembru, 2007 u l-21 ta' Mejju, 2008, li bihom il-kawża kienet qiegħda titħalla għall-probabbli ċessjoni bil-ħsieb li l-partijiet jaslu fi qbil bejniethom dwar il-kumpens li għandha titħallas l-attriċi;

Rat id-degriet tagħha tat-2 ta' Ottubru, 2008, li bih u wara li l-partijiet għarrfuha li t-transazzjoni ma ntlewqitx, ħatret lill-kirurgu ortopediku Carmel J. Sciberras bħala perit mediku, biex ifittex dwar jekk l-attriċi ġarrbitx tassew ġrieħi

---

¹ Paġ. 44 tal-proċess

² Ara l-verbal tas-smiġ tas-6.2.2008, f'paġ. 46 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

li ma jgħaddux minħabba fl-imsemmi incident u, f'każ li dan kien hekk tassew, li jgħid kemm kien il-grad ta' tali debilita';

Rat ir-Rapport imressaq mill-perit mediku fl-24 ta' Novembru, 2008³, u minnu maħluf fir-Registru fl-1 ta' Ġunju, 2009;

Rat il-verbal tas-smiġħ tad-9 ta' Ġunju, 2009, li bih l-għaref avukat tal-attriċi iddikjara li l-patroċinata tiegħu kienet toqgħod għall-fehmiet murija fir-Rapport peritali. Dikjarazzjoni bħalha saret ukoll mill-għaref avukat tal-imħarrka waqt is-smiġħ tat-23 ta' Ġunju, 2009;

Rat id-degriet tagħha tat-23 ta' Ġunju, 2009, li bih u fuq talba tal-attriċi, tat żmien biex titressaq nota ta' sottomissjonijiet;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-attriċi fit-22 ta' Lulju, 2009⁴;

Rat li l-imħarrka ma ressqitx sottomissjonijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tat-23 ta' Ġunju, 2009, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għall-ħlas ta' danni. L-attriċi ttajret minn karozza misjuqa mill-imħarrka waqt li kienet qiegħda

---

³ Paġġ. 57 sa 61 tal-proċess

⁴ Paġġ. 64 – 7 tal-proċess

taqsam it-triq. Billi minhabba fl-imsemmi inċident, l-attriċi ndarbet u baqgħet ma fiqitx għal kollox, trid li l-imħarrka tagħmel tajjeb għad-danni kollha li sofriet u għadha ssofri minhabba f'dak l-inċident. L-imħarrka stqarret ir-responsabbilta' tagħha għal dak li ġara. Jifdal biss li l-Qorti tqis x'inhu l-ammont xieraq ta' kumpens li l-attriċi jistħoqqilha titħallas għall-imsemmi inċident;

Illi mill-provi li joħorġu mill-atti tal-kawża u li huma rilevanti għall-kwestjoni tal-likwidazzjoni tad-danni jirriżulta li l-attriċi hija mara tad-dar. Dak inhar tal-inċident kellha sitta u ħamsin (56) sena. Hija miżżewġa u tgħix ma' żewġha;

Illi dak inhar tal-inċident hija ttieħdet l-isptar u nżammet hemm għall-osservazzjonijiet għal madwar erbat ijiem. X'hin iddaħħlet fit-taqsima nstab li kellha ksur tal-*fibula*, qasma fin-naħa tax-xellug ta' ġbinha u grif f'wiċċha. Xahar wara li ntbagħtet lura d-dar, waqt li kienet fit-Taqsima tal-Ortopedija bħala *out-patient*, ħareġ riżultat li juri li kellha trombosi fil-pexxun ta' riġilha x-xellugi u reġgħet inżammet l-isptar għall-osservazzjoni għal erbat ijiem oħra. Baqgħet tuża l-krozzi sa Settembru ta' dik is-sena;

Illi fi Frar tal-2006, żaret konsulent ortopediku li eżaminaha u ħarġilha ċertifikat dwar l-istat ta' saħħitha dak iż-żmien⁵. Sab li l-ksur u l-qasma fir-ras kienu fiequ, imma minhabba d-daqqa li qalgħet mal-ħabta mal-karozza misjuqa mill-imħarrka, kienet żviluppat trombosi (*deep vein thrombosis*) li minhabba fiha riġilha x-xellugi jintefaħ. Wasal ukoll biex qies il-grad ta' debilita';

Illi l-attriċi bagħtet titlob lill-imħarrka b'żewġ ittri uffiċjali biex tersaq għal-likwidazzjoni tad-danni mġarrba. Minhabba li l-partijiet ma waslux fi qbil dwar l-ammont tal-kumpens, l-attriċi fetħet il-kawża f'Marzu tal-2007;

Illi dwar il-likwidazzjoni tad-danni mġarrba mill-attriċi jrid jingħad li l-imħarrka ma tikkontestax l-ammont ta' ħsara li l-attriċi ġarrbet direttament minhabba fl-inċident, imma

---

⁵ Dok "B", f'paġġ. 7 – 9 tal-proċess

biss dwar kemm tippretendi l-attributi dwar il-ħsara għall-gejjieni. Irid jingħad ukoll li, matul is-smiġħ tal-kawża, l-imħarrka ressqet nota biex tgħid kemm, fil-fehma tagħha, imissu jkun l-ammont xieraq ta' *lucrum cessans* li jistħoqqilha tircievi l-attributi;

Illi l-liġi trid li kull persuna twieġeb għall-ħsara li sseħħ bi ħtija tagħha⁶, u jitqies hekk kull min f'għemilu ma jużax il-prudenza, id-diligenza u l-ħsieb ta' missier tajjeb tal-familja⁷. Għalhekk, kull persuna li għaliex trid, jew għaliex naqset mill-prudenza jew diligenza, tagħmel jew tonqos li tagħmel xi ħaġa li biha tikser dmir impost fuqha mil-liġi, hija obligata tħallas għall-ħsara li sseħħ minħabba f'hekk, ukoll jekk dan ikun sar mingħajr il-ħsieb li tagħmel ħsara lil ħaddieħor⁸. Il-ħsara li persuna negligenti trid twieġeb għaliha tikkonsisti (a) fit-telf effettiv li l-persuna mgarrba tbatu direttament mill-għamil, (b) fl-ispejjeż minfuqin mill-persuna mgarrba biex tagħmel tajjeb għall-ħsara li saritilha, (c) fit-telf ta' paga, dñul jew qligħ ieħor attwali u (d) fit-telf ta' qligħ li l-persuna mgarrba tbatu 'l quddiem minħabba debilita' dejjiema kawzata minn dak l-għamil⁹;

Illi **dwar l-ammont ta' *damnum emergens***, l-attributi ssemmi spejjeż konnessi max-xiri ta' *mobile phone* ġdid wara li dak li kellha qabel tkisser malli ttajret. Dan ġie jiswa erbgħin lira Maltija (Lm 40)¹⁰, u ntweriet riċevuta dwar dan¹¹. L-istess ħaġa ġara dwar in-nuċċalijiet tal-vista li kienet qiegħda ġgorr magħha fil-basket tagħha dak inhar. Dawn swewha b'kollox mija u tletin lira Maltija (Lm 130)¹² u tressqu riċevuti biex juru dan¹³. Nefqet ħamsa u erbgħin lira Maltin (Lm 45)¹⁴ għall-eżami mediku ta' April 2006¹⁵;

---

⁶ Art. 1031 tal-Kap 16

⁷ Art. 1032(2) tal-Kap 16

⁸ Art. 1033 tal-Kap 16

⁹ Art 1045(1) tal-Kap 16

¹⁰ Li jġibu € 93.17 fi flus tal-lum

¹¹ Dok "MC3", f'pag. 25 tal-proċess

¹² Li jġibu € 302.82 fi flus tal-lum

¹³ Dokti "MC4" u "MC5", f'pag. 26 – 7 tal-proċess

¹⁴ Li jġibu € 104.82 fi flus tal-lum

¹⁵ Dok "MC7", f'pag. 29 tal-proċess

Illi minbarra dan, l-attriċi tgħid li minħabba l-inċident, għamlet żmien ma setgħetx timxi sewwa u waħedha bla għajnuna tal-krozzi u minħabba f'hekk kellha tqabbad lil min jgħinha biex tagħmel ix-xogħol tad-dar¹⁶. Minbarra li żewġha kien imidd idejh fit-tindif u t-tisjir¹⁷, l-attriċi qabbdet lil waħda biex taħsilha l-ħwejjeġ tagħha u ta' żewġha u tagħmilha faċendi fid-dar minn tal-anqas darba fil-ġimgħa bi ħlas¹⁸. Ma ntweriex kemm kienet ħallset għal din l-għajnuna u għalhekk il-Qorti ma tistax tqis likwidazzjoni f'dan ir-rigward ladarba l-attriċi naqset li tressaq il-provi meħtieġa;

Illi għalhekk, bħala telf imġarrab minħabba l-inċident, l-attriċi seħħilha tipprova li nefqet ħames mija u euro (€ 501) li tagħhom għandha tirċievi kumpens mingħand l-imħarrka;

Illi **dwar l-ammont ta' *lucrum cessans***, jibda biex jingħad li kemm il-konsulent li l-attriċi kellmet f'April tal-2006 qabel ma fetħet il-kawża u kif ukoll l-espert mediku mqabbad minn din il-Qorti f'Novembru tal-2008 waqt is-smiġħ tal-kawża (meta l-partijiet ma setgħux jaqblu fuq l-ammont ta' danni pretiżi minnha) wrew il-fehma li l-attriċi tassew ġarrbet ġrieħi li ma jgħaddux u li m'huwiex maħsub li jfiqu għal kollox. It-tnejn li huma waslu għall-istess fehma li l-attriċi ġgorr debilita' ta' sitta fil-mija (6%). It-tnejn li huma rabtu l-imsemmija debilita' direttament mal-inċident bħala l-kawża tagħha. L-avukati taż-żewġ partijiet iddikjaraw li joqogħdu għal dawn il-fehmiet;

Illi għalhekk wieħed irid issa jasal għall-kumpens xieraq li l-attriċi għandha tingħata, meħudin b'qies iċ-ċirkostanzi kollha li ssemew aktar qabel. B'mod partikolari, l-Qorti trid tqis li l-attriċi hija mara tad-dar li ma kellhiex impieg indipendenti u li ma għandhiex tfal dipendenti minnha;

Illi f'dan ir-rigward jingħad lil-Qrati tagħna ilhom żmien jaċċettaw li mara miżżewġa li ma kellhiex impieg jistħoqqilha tingħata kumpens għall-ġrieħi mġarrbin

¹⁶ Affidavit tagħha Dok "MCD1", f'pag. 22 tal-proċess

¹⁷ Affidavit ta' George Decelis, Dok "MCD2", f'pag. 24 tal-proċess

¹⁸ Affidavit ta' Maria Attard 15.5.2007, f'pag. 33 tal-proċess

minnha f'incident dannuż u minħabba dan il-fatt waħdu¹⁹. Ix-xogħol tad-dar għandu valur ekonomiku u l-liġi nnifisha tagħtih dan l-għarfien²⁰;

Illi minbarra dan, tidhol hawnhekk ukoll konsiderazzjoni tal-kejl tal-*multiplier* li għandu jintuża biex jitqies l-ammont tal-kumpens mistħoqq. Fir-rigward ta' nisa tad-dar jidher li l-illum il-ġurnata l-qrati aċċettaw li ladarba x-xogħol meħtieġ fid-dar ma jintemmx meta l-persuna tagħlaq l-eta' li tgħaddi għall-pensjoni, allura l-kejl xieraq tal-*multiplier* m'għandux jintrabat bl-għama mal-kriterju tal-ħajja lavorativa tal-vittma²¹;

Illi l-Qorti taqbel għal kollox mal-kriterji msemmija mill-attriċi, u tqis li fuq l-iskorta ta' sentenzi mogħtijin fl-aħħar żminijiet, u wkoll minħabba li huwa statistikament ippruvat li l-aspettativa ta' ħajja f'Malta hija itwal minn dik ta' raġel b'xi sentejn fil-każ ta' mara, sejra tadotta *multiplier* ta' erbatax-il (14) sena;

Illi, għar-rigward tat-tnaqqis li jsir mis-somma li tiġi hekk likwidata, l-attriċi tgħid li l-ebda ammont m'għandu jitnaqqas, għaliex meta qegħda tingħata din is-sentenza se' jkunu diġa' għaddew ħames (5) snin minn mindu seħħ l-incident. Dwar din is-sottomissjoni, l-Qorti tosserva li l-attriċi bdiet il-kawża qrib tliet (3) snin wara li seħħ l-incident u l-ewwel interpellazzjoni li saret lill-imħarrka kienet f'Marzu tal-2005²². Dan ifisser għalhekk li għal parti sewwa miż-żmien li l-attriċi ssemmi ma kien għad hemm l-ebda vertenza ġudizzjarja (għalkemm jidher li kienu għaddejnin taħdidiet dwar il-possibilita' ta' likwidazzjoni tad-danni). Minbarra dan, biċċa sewwa miż-żmien li kienet qiegħda tinstema' l-kawża ttieħed f'tentativi biex il-partijiet jippruvaw jilħqu arrangament bonarju barra l-Qorti. L-imħarrka stqarret ir-responsabbilta' tagħha mal-bidu nett tal-kawża. Għalhekk, il-Qorti sejra tqis tnaqqis minħabba

¹⁹ Ara, per eżempju, App. Ċiv. 19.9.1973 fil-kawża fl-ismijiet *Carmelo Żammit et vs George Beżżina* (mhix pubblikata); u App. Ċiv. 16.1.1984 fil-kawża fl-ismijiet *Apap vs Degiorgio* (mhix pubblikata)

²⁰ P.A. DS 30.11.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Carmel Buġeja et vs Carmel Spiteri*

²¹ P.A. GV 12.7.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Saviour Sammut vs Robert Demanuele*

²² Dok "Ċ", f'pag. 11 tal-process

l-lump sum payment, u li f'dan il-każ sejjer ikun ta' sitta fil-mija (6%);

Illi mbagħad fejn il-vittma ta' inċident ma tkunx taħdem bi qligħ fiż-żmien li dak l-inċident iseħħ, il-prattika hi li jingħata valur għax-xogħol tad-dar li hija tkun tagħmel u li dan il-valur jintrabat minn tal-anqas mal-paga minima li tkun tgħodd għal dak iż-żmien²³. L-attriċi tat tagħrif ukoll dwar il-paga minima nazzjonali li kienet titħallas fiż-żmien li ttajret mill-imħarrka. Din kienet titla' għal € 125.50 fil-ġimgħa. Meta wieħed iqis il-*multiplier* li se' jkun jgħodd għall-każ tal-lum flimkien ma' xi židiet li tabilfors isiru fil-każ tal-paga minima, jidher xieraq li għall-għanijiet ta' kalkolu l-Qorti tqis ammont medju ta' mija u erbgħin euro (€ 140) kull ġimgħa, jew sebat elef u tmenin euro (€ 7,280) fuq medda ta' sena;

Illi, meħudin dawn il-kriterji kollha b'qies, il-Qorti qiegħda tillikwida bħala *l-lucrum cessans* li hija intitolata għalih l-attriċi s-somma ta' ħamest elef seba' mija u tmienja u erbgħin euro u tletin ċenteżmi (€ 5748.30)²⁴;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tilqa' l-ewwel talba attriċi, fuq ammissjoni tal-imħarrka, u ssib li l-imħarrka Christina Galea waħedha kienet taħti għall-inċident li seħħ fis-26 ta' April, 2004, għall-ħabta tat-15.15 fi Triq l-Imdina, f'Hal Qormi, meta l-imsemmija Christina Galea, hi u ssuq il-karozza tal-għamla *Toyota Starlet* registrata CRS253, tajret lill-attriċi hi u taqsam l-imsemmija triq;

Tilqa' t-tieni talba attriċi u tillikwida d-danni minnha mġarrbin minħabba l-imsemmi inċident fis-somma ta' sitt elef mitejn u disgħa u erbgħin euro u tletin ċenteżmi (€ 6,249.30);

Tilqa' t-tielet talba attriċi u tikkundanna lill-imħarrka tħallas lill-attriċi l-imsemmija somma ta' € 6,249.30 bħala

²³ P.A. NA 30.11.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Schembri vs David Tanti*

²⁴ [€ 7,280 x 14 x 0.06 = € 6115.20] – [(0.06 x € 6115.2) = € 366.90] = € 5748.30

Kopja Informali ta' Sentenza

danni likwidati minħabba dak l-inċident, flimkien mal-
imgħax legali fuq l-imsemmija somma b'seħħ mil-lum sal-
jum tal-ħlas effettiv, u flimkien mal-**ispejjeż tal-kawża**.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----